

National Cyber Security Centre

a part of GCHQ

Australian Government
Australian Signals Directorate

ASD AUSTRALIAN SIGNALS DIRECTORATE
ACSC Australian Cyber Security Centre

Bundesamt für Verfassungsschutz

Communications Security Establishment

Centre de la sécurité des télécommunications

Canadian Centre for Cyber Security

Centre canadien pour la cybersécurité

National Cyber Security Centre

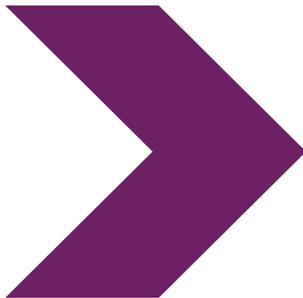
PART OF THE GCSB

Advisory

BADBAZAAR དང་ MOONSHINE:

ཡུ་གུར་དང་ཐའེ་མཐོན་དང་བོད་རིགས་ཚོགས་པ་ཁག་དང་ཞི་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལས་བྱེད་ལ་དམིགས་པའི་གསང་སྤྱོད་མཉེན་ཆས།

BADBAZAAR དང་ MOONSHINE:

ཡུ་གུར་དང་ཐའེ་མན་དང་བོད་རིགས་ཚོགས་པ་ཁག་དང་ཞི་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ལས་བྱེད་ལ་དམིགས་པའི་གསང་སྤྱོད་མཉམ་ཆས།

NCSC དང་མཉམ་འབྲེལ་ཚོགས་པ་ཁག་གིས་ཉེན་ཁ་ཆེ་བའི་མི་སྐྱེར་ནམས་ཀྱི་ཆེད་དུ། སོ་ལུལ་མཉམ་ཆས་ཀྱི་ནམ་པ་གཉིས་ཀྱི་སྐོར་ལ་གནས་འཕྲིན་གསར་པ་དང་ཉེན་འགོག་བྱེད་ཐབས་བསྐྱབས་ཡོད།

སྤྱི་བསྐྱོར་མཐུན་པོ།

དབྱིན་ཇིའི་རྒྱལ་སྐྱོར་འོག་དུ། དྲ་རྒྱའི་མཐུན་ཚོགས་ལ། བསྐབ་སྟོན་འདི་རྒྱལ་ཡོངས་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་སྡེ་གནས་(NCSC UK) དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཉམ་ལས་རོགས་ཞུ་ཚོས་མཉམ་དུ་བསྐོས་ཡོད།

- > མོ་སེ་ཏོ་ལི་ཡའི་བཅའ་རྒྱུ་ལྟར་འགན་འཁུར་གྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པའི་མོ་སེ་ཏོ་ལི་ཡའི་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་སྡེ་གནས་ཁང་།
- > བཅའ་རྒྱུ་ལྟར་བདེ་འཇགས་སྐྱོག་འཇུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཡིན་པའི་ལོ་ན་ཁའི་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་སྡེ་གནས་ཁང་།
- > འཇར་མན་སྤྱི་མཐུན་གསང་འཕྲིན་ལས་ཁུངས།
- > འཇར་མན་རྒྱལ་ཕན་མཉམ་འབྲེལ་གཞུང་གི་ཅ་ཁྲིམས་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་ཁུངས།
- > རྒྱ་གཞི་ལྟར་འཇུག་ལྟུང་ལས་ཁུངས་དང་འཇགས་སྡེ་གནས་ཁང་། དེ་ནི་གཞུང་གི་འབྲེལ་མཐུན་བདེ་འཇགས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཡིན།
- > ཨ་མེ་རི་ཀའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཉེས་འཇུགས་ལས་ཁུངས།
- > ཨ་མེ་རི་ཀའི་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཇགས་ལས་ཁུངས།

དེའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་ཐའེ་མན་དང་། བོད། ཤིན་ཅང་ཡུ་གུར་རང་སྐྱོང་ལྗོངས། དམངས་གཙོ་འགྲུལ་སྐྱོད། དེ་བཞིན་ལྷ་ལྷན་གོང་(Falun Gong) སོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཁག་དང་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྐྱེར་ནམས་ལ། གཞོད་འཚོ་ཅན་གྱི་དྲ་ལམ་བྱེད་པོ་ཚོས་ བཟོ་བཞིན་པའི་ཉེན་ཁ་ཆེ་བའི་འགོ་བཞིན་པའི་སྐོར་ལ་མི་དམངས་ཀྱི་གོ་རྟོགས་སྤེལ་རྒྱུ་དེ་ཡིན།

བསྐབ་སྟོན་འདིའི་ནང་དུ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་གཉིས་(case studies) རྒྱུད་ཡོད་པ་དེས། གཞོད་འཚོ་ཅན་གྱི་དྲ་ལམ་བྱེད་པོ་ཚོས་ **BADBAZAAR** དང་

MOONSHINE ཞེས་པའི་སོ་ལུལ་མཉམ་ཆས་བཅའ་རྒྱུ་ལྟར་ལག་འཁུར་ཁ་པར་རྒྱུད་པའི་ཡོ་བྱད་ཁག་གི་ནང་ཡོད་པའི་གནས་འཕྲིན་།

དེ་དག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་དོ་སྣང་ཡོད་མེད་པ་ནམས་། དམིགས་འབེན་དུ་བབས་སྡེ་ཆེ་ལྷན་འཇུག་གི་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིབ་ཅེས་བཞེད་ཡོད། དེས་མི་སྐྱེར་ཚོ་རང་ཉིད་དང་། ཁོང་ཚོའི་ཡོ་བྱད། དེ་བཞིན་ཁོང་ཚོའི་གནས་འཕྲིན་བཅས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུར་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་པའི་ལམ་སྟོན་ཡང་མཛོད་གྱི་ཡོད།

བསྐབ་སྟོན་འདི་དང་མཉམ་དུ། **NCSC** གིས་ ལམ་སྟོན་འོགས་སུ་ཡོད་པའི་ལག་རྩལ་གྱི་ཞིབ་པའི་གནས་ཚུལ་ཆ་ཚང་ པར་སྐྱབས་བྱས་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ཉེན་ཁ་ཡོད་དམ།

འབྲི་མཁུན་ལས་ཁུངས་དང་བཟོ་ལས་ཀྱི་མཉམ་འབྲེལ་ཚོགས་པ་ལག་གིས་ **BADBAZAAR** དང་ **MOONSHINE** ཞེས་པ་དེས་ རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ རང་ཉིད་ཀྱི་ནང་
ཁྱུ་ལ་དབང་འཛིན་དང་། མངོན་འདོད། དེ་བཞིན་འཛམ་གླིང་གི་མཚན་སྐྱོན་བཅས་ལ་ ཉེན་ཁ་ཡོད་པར་ ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ གནད་དོན་ལག་དང་ འབྲེལ་ཡོད་མི་སྒྲིལ་
རྣམས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་འཇབ་ཚེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མཐོང་བྱུང་། ཉེན་ཁ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་མཁུན་གྱི་གྲས་སུ། འདི་དག་ཁོ་ན་མ་ཡིན་པར་ འབྲེལ་བ་ ཡོད་པའི་མི་སྒྲིལ་གང་རུང་ཚུད་ཡོད།

- > ཉའེ་ཕུན་རང་བཅོན།
- > རོད་པའི་ཚོབ་ཐང་།
- > ཡུ་གུར་ཁ་ཆེ་བ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་ཤིན་ཅང་ཡུ་གུར་རང་སྲོད་སྒྲོང་རྩལ་ནང་དམ་དེ་ནས་ཡོད་པའི་ མི་རིགས་ཤངས་ཉུང་གཞན་དག།
- > མང་གཚོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྐྱབ་འདེགས། (རྟོང་རྒྱུ་བཅས།)
- > ལྷ་ཡུན་གོང་གི་བསམ་པའི་འགྲུལ་སྲོད།

འདི་ནི་གཞུང་མིན་ཚོགས་པ། (NGOs) ལྗེས་བཟུང་། ཚོང་ལས། དང་མི་གང་རུང་གིས་ཚོགས་པ་དེ་དག་ལ་སྐྱབ་འདེགས་བྱེད་པ། རོ་རྩོལ་བྱེད་པ། ཡང་ན་གཞན་དག་གིས་ ཚོགས་པ་
དེ་དག་གི་ཚབ་བྱེད་པ་བཅས་འདུས་ཡོད། གསལ་སྲོད་མཉེན་ཆས་འདི་དྲ་རྒྱ་ནང་ ལྷབ་བསྲོད་བྱེད་པའི་ ཐབས་ཤེས་ཀྱིས་ ཉེས་འབྱུང་དམིགས་ཡུལ་བྱས་པའི་ ལྷབ་རྒྱ་ལས་ འདས་ནས་
ལྷབ་སྲོད་ཡོང་གི་པའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་རེད།

བསྐབ་སྒྲོན་འདིས་ཉེན་ཁ་ཡོད་མཁུན་ཚོས་ **BADBAZAAR** དང་ **MOONSHINE** སོ་ལུལ་མཉེན་ཆས་ལས་བྱུང་བའི་ དམིགས་བསལ་གྱི་ཉེན་ཁ་ལ་ ལུས་ལྡན་
གྱིས་ངོས་ལན་སྲོད་རྒྱུ་རོགས་སྲོད་བྱེད་པར་དམིགས་ཡོད། བསམ་འཆར་བཏང་བའི་སྲོད་ལེལ་ཐབས་ འདི་དག་ནི་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ ཞབས་འདེགས་རྒྱ་ཆེན་པོ་དང་
མཉམ་དུ་འགྲོ་དགོས་ལ། ཁོ་ནའི་ཐོག་ནས་བལྟ་མི་རུང་།

བསྐབ་སྒྲོན་འདིའི་ནང་གསལ་བའི་ལམ་སྒྲོན་ལ་བརྟེན་ནས། བེད་སྲོད་པ་ཚོས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལག་འཁྲུང་ཁ་པར་དང་གནས་འཕྲིན་ལ་དུག་འགོས་པའི་ཉེན་ཁ་ཚུང་དུ་གཏོང་བྱས།

Four tips to stay safe when using your smartphone

Reduce the risk from malicious apps with good cyber hygiene, then follow these four principles:

Stay Mainstream >

Don't root or jailbreak devices, only use trusted app stores.

Stay Organised >

Review installed apps and permissions regularly.

Stay in Touch >

Report suspicious messages and files to online services.

Stay Alert >

Stay vigilant on social media and check shared files and links.

དཔེ་མཚན་ཞིབ་འཇུག།

བསྐབ་སྟོན་འདི་ནི་ནང་གི་ཞིབ་འཇུག་གནས་ཚུལ་གཉིས་པོ་འདིས་ MOONSHINE དང་ BADBAZAAR གཉིས་ཀྱིས་ཇི་ལྟར་བྱེད་སློབ་པ་དང་།
གཞོན་འཚོ་ཅན་གྱི་དྲ་ལམ་བྱེད་པོ་ཚོས་ཉེན་ལ་ཆེ་ཤོས་ཡོད་མཁན་ཚོར་ཇི་ལྟར་དམིགས་འབེན་དུ་འཛིན་པ་མཚན་ཡོད།

དཔེ་མཚན་ཞིབ་འཇུག་དང་པོ། MOONSHINE

MOONSHINE རྒྱ་གར་གྱི་ 2017 ལོར་ ལྷོ་ཕྱོད་ཚན་རིག་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། (ནས་སྟོན་ལྷ་ལྷོ་ཕྱོད་ལོ་ Android གསང་ཐལ་བྱ་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ།

བོད་རིགས་ལྷོ་ཚོགས་ལ་དམིགས་ཡུལ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། MOONSHINE གྲུས་གཞོན་ཚོར་བ་ཚོ་སྤྲོད་འཇུག་བྱེད་པར་མགོ་སྐོར་བྱས་པ་དང་ཆེད་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་མཉེན་ཆས་ལྟར་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དེ་ནི་ཤེ་ལེ་གུམ་ (Telegram) བརྒྱུ་ལམ་ (channels) བརྒྱུ་ལམ་དང་། ཨཎ་ཤེ་ལེ་ (WhatsApp)

བརྒྱུ་ལམ་བསྐྱར་བའི་འབྲེལ་ཐག་བརྒྱུ་ལམ་འབྲེལ་སྤེལ་བྱས་འདུག།

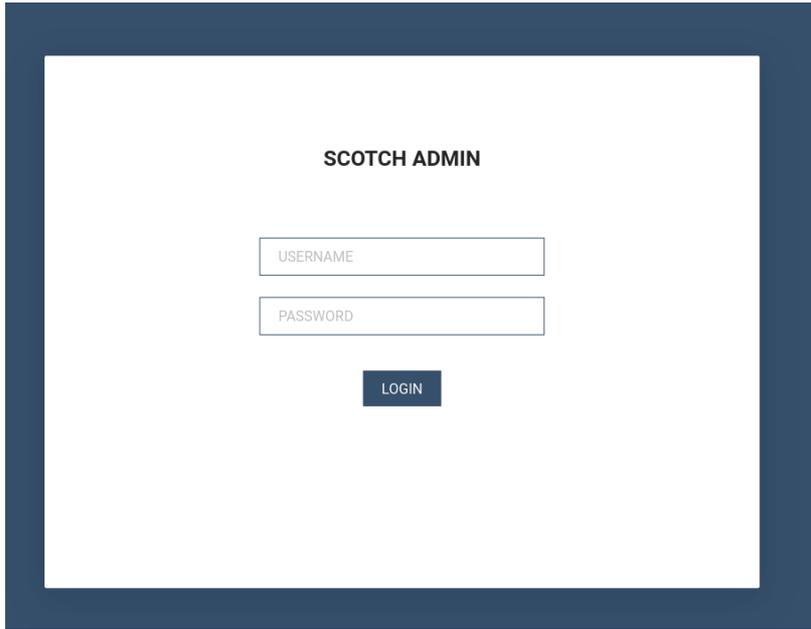
MOONSHINE ལ་ལྷ་རྟོག་བྱེད་པའི་རྣམས་ལ་ཆུ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དཔེར་ན།

- > དུས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུ་ལམ་འདི་དུང་པོ་སྐོར་སྤྲོད་ཀྱི་གྲངས་ཚོ།
- > ཐད་གཏོང་སྐྱོད་དང་པར་ལེན།
- > འཕྲུལ་ཆས་ནས་ཡིག་ཆ་ཕབ་ལེན་བྱེད་པ།
- > ཡོ་བྱེད་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན་འཚོལ་བཟུ་བྱེད་པ།
- > ཡོ་བྱེད་ཚོགས་སྐྱོད་གཏོང་པ།

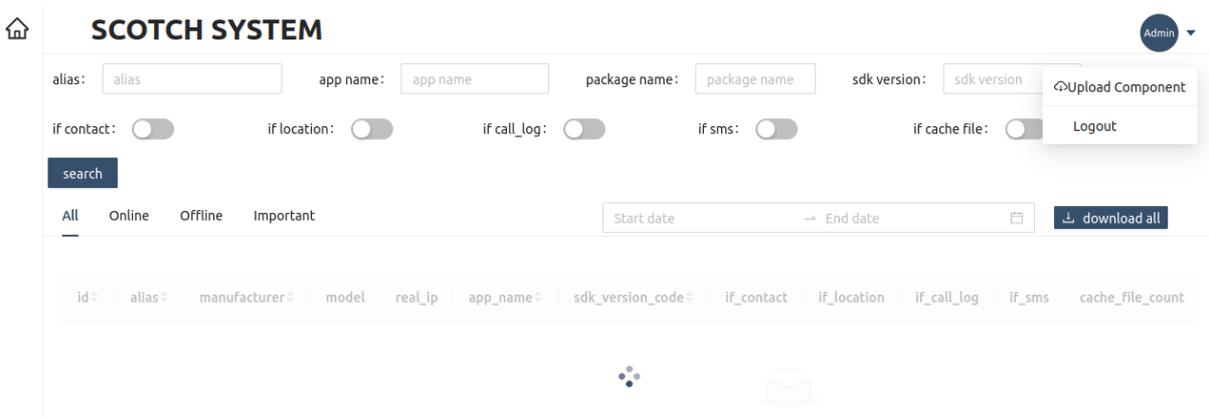
‘**ناؤزلق قورنن.apk**’ ཞེས་པའི་མཉེན་ཆས། དེ་ནི་དབྱིན་ཇི་སྐད་དུ་ ‘**Audio Quran.apk**’ ལ་བརྒྱུར་ཡོད་པ་དེས་ MOONSHINE

ཡིས་ཡུ་གུར་བ་ཚོར་དམིགས་འབེན་དུ་ཇི་ལྟར་འཛིན་པའི་དཔེ་མཚན་ཞིབ་འཇུག་ཡིན། ཡིག་ཆའི་མིང་ནང་ཡུ་གུར་སྐད་བེད་སྟོད་བྱས་པ་དེས་། གྲུར་ཨན་གྱི་མཉེན་ཆས་ཡིན་པ་མཚན་ཞིང་།
དེ་ནི་ཡུ་གུར་ལ་ཆེ་བ་ཚོའི་ཡིད་དབང་འགྲུག་པར་ལུས་འགོད་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་སྲིད།

ཐོ་འགོད་བྱས་རྗེས་སུ། གཞོན་འཚོ་ཅན་གྱི་དྲ་ལམ་བྱེད་པོ་ཚོས་གཞོན་ཚོར་བའི་ཡོ་བྱེད་ནས་གནས་འཕྲིན་བཟུ་ལེན་བྱེད་བྱས། གནས་འཕྲིན་འདི་ནི་ ‘SCOTCH ADMIN’
མཐུན་པོས་བརྒྱུ་ལམ་འཇུག་སྟོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ནང་འཇུག་བྱས་རྗེས་སུ། རྒྱུད་པོ་ཚུས་འོག་གི་ལྷན་པར་རིས་ནང་གསལ་བའི་ཤོག་ངོས་དེ་འཇུག་སྒྲིལ་བྱེད་ཐུབ། ཤོག་ངོས་འདིའི་ཐོག་དུག་འགོས་པའི་ཡོ་བྱང་གི་ཞིབ་པའི་གནས་ཚུལ་དང་། རྒྱུད་པོ་ལ་དུག་འགོས་པའི་ཡོ་བྱང་ལ་འཇུག་སྒྲིལ་གྱི་ཚད་གཞི་བཅས་མངོན་གྱི་ཡོང།

མཉེན་ཆས་དང་པའི་དོ་དམ་སྒྲོམ་གྱིས་བཟུ་བྱས་བྱས་པའི་གཞི་གངས་ལྗོན་གྱི་ཡོང།

- > སློབ་ཆས་ལ་འཇུག་ཞུགས་ཀྱི་ཚད་གཞི།
- > **SMS** འཕྲིན་ཐུང་།
- > ལ་པར་བྲན་ཐོ།
- > ས་གནས་གྱི་གནས་འཕྲིན།
- > ཡོ་བྱང་ཆ་འཕྲིན།

འདི་ལྟར་མཐུན་ཚོགས་དང་མཉམ་དུ་**NCSC**ཡིས་བཟོ་ལས་ཐོག་འཇུག་སྒྲིལ་བྱས་ཡོང། ཏི་ཅི་ཏི་མི་ཀོ་ཌོ་ (Trend Micro)ནས་སྐྱོན་སྒྲུབ་བྱ།

MOONSHINE བཞོལ་སྒྲིལ་ཆས་དང་**HTML** མགོ་བརྗོད་ནང་ **'UPSEC'** ཡོད་པའི་ནང་འཇུག་སྒྲོམ་གྱི་བར་ལ་གཞིགས་པའི་གཞིགས་བཞེན་འཚོལ་བས།

ཞིབ་པའི་གནས་ཚུལ་ཆ་ཚད་དེ་མཉམ་དུ་ཡོད་པའི་ལག་རྩལ་གྱི་བསྐྱབ་སྒྲོན་ནང་གསལ་ཡོང།

ལྷན་དྲུག་ [བོད་ལྗོངས་ལྷན་དྲུག་](#), UPSEC རྒྱ་ 'Sichuan Dianke Network Security Technology Co. Ltd'

ལ་གཞི་བཅོམ་ཡོད། ཚུམ་པ་པོ་ལས་ཁུངས་ཁག་གིས་གཏམ་བཤད་འདི་བདེན་དཔང་བྱས་མེད།

གནད་དོན་ཞིབ་འཇུག་གཞི་བཞག་: BADBAZAAR

BADBAZAAR རྒྱ་ iOS དང་ཨ་ན་ཏི་འོ་ཏི་ (Android) རྒྱ་མ་པ་གཞི་བཞག་ཀ་ཡོད་པའི་ ལག་འཁྲུང་ཁ་པར་གྱི་དུག་ཆས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། དེས་ལུ་གུར་བ་དང་། བོད་པ། དེ་བཞིན་དུ་ ཐའེ་མན་གྱི་མི་སྐྱེར་ཚུ་ལྷ་ཡང་དམིགས་བསལ་གྱིས་དམིགས་ཡོད། གནོད་འཚེའི་མཉེན་ཆས་འདི་ སྤྱི་ཚོགས་ཏང་གྱི་ལྷོགས་བྱ་དང་ གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ མཉེན་ཆས་ ཚོང་ལང་ བརྒྱུད་ནས་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་ཡོད།

BADBAZAAR གིས་བོད་པ་ཚོར་ '**TibetOne**' མཉེན་ཆས་བརྒྱུད་དེ་དམིགས་འབེན་དུ་བཟུང་འདུག་པ་དང་། དེ་ནི་ [ལྷག་ཚོ་ཏི་ \(Lookout\)](#) དང་

[ལྷོ་ལེགས་སི་ཏི་ \(Volexity\)](#) གཞི་བཞག་གིས་སྤོང་བོ་བཏོན་ཡོད། **TibetOne** རྒྱ་གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་བྱེད་བོ་ཚོས་བཟོས་པའི་ iOS མཉེན་ཆས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་།

དེར་ཡོ་བྱད་གྱི་གནས་འཕྲིན་དང་ས་གནས་གྱི་གནས་འཕྲིན་ལ་འཇུག་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ལུས་པ་ཡོད། དེ་ནི་ 2021 ལོའི་ཟླ་བ་བཅུ་གཞི་པར་ཨེབ་པལ་ཨེབ་སི་ཏོར་ (Apple App

Store) དུ་འཇུག་ཡོད་ཀྱང་། མིག་སྔར་མེད་པར་གྱུར་འདུག། དུག་ཆས་འབྲེལ་སྤེལ་དེ་བས་བྱེད་ཆེད་ བྱེད་བོ་ཚོས་ '**tibetanphone**'

ཞེས་པའི་ཏེ་ལེ་གམ་ (Telegram) བརྒྱུད་ལམ་ (channel) རྒྱ་མཉེན་ཆས་དེ་བསྐྲུགས་གཏམ་ཡང་བྱས་འདུག།

དཔེ་རིས་ 2: རྟེན་ལུགས་(Telegram) བརྒྱུ་ལམ་(channels) རྒྱང་འབྲེམ་སྟེན་ལུགས་པའི་ TibetOne

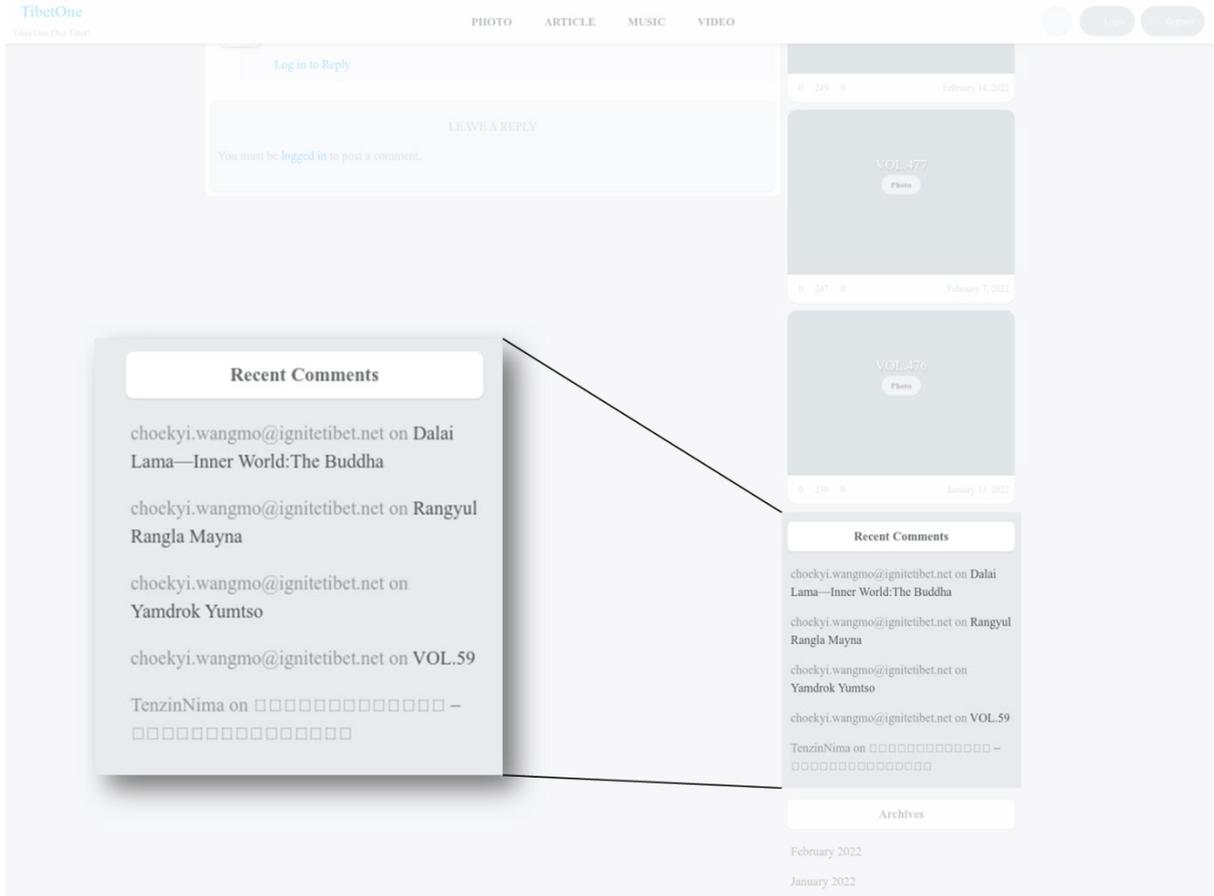
མཉེན་ཆས་ལ་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་ཆ་ཤས་སྟོན་ཆེད། བྱེད་པོ་ཚོས་ **'tibetone[.]org'** ཞེས་པའི་མེབ་སའི་ཏ་ཞིག་ཀྱང་གསར་སྟེན་ལུགས་ལྷན་པ་དང་། དེས་རང་ཉིད་ནི་
'བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་དགའ་བའི་མི་རྣམས་ལ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་ལ་སྤུས་ཚད་མཐོ་བའི་བརྒྱུ་ལམ་ཚོས་འདྲན་པ་དང་། དེ་བཞུག་གི་བྱ་བ་འཚོ་བའི་སྐབས་སྤངས་གསར་པ་ཞིག་ཏུ་བསྐྱར་བའི་
ཡིན་པར་ངོ་སྟོན་བྱས་འདུག།

དཔེ་རིས་ 3: **'tibetone[.]org'** ཏ་ཚོ།

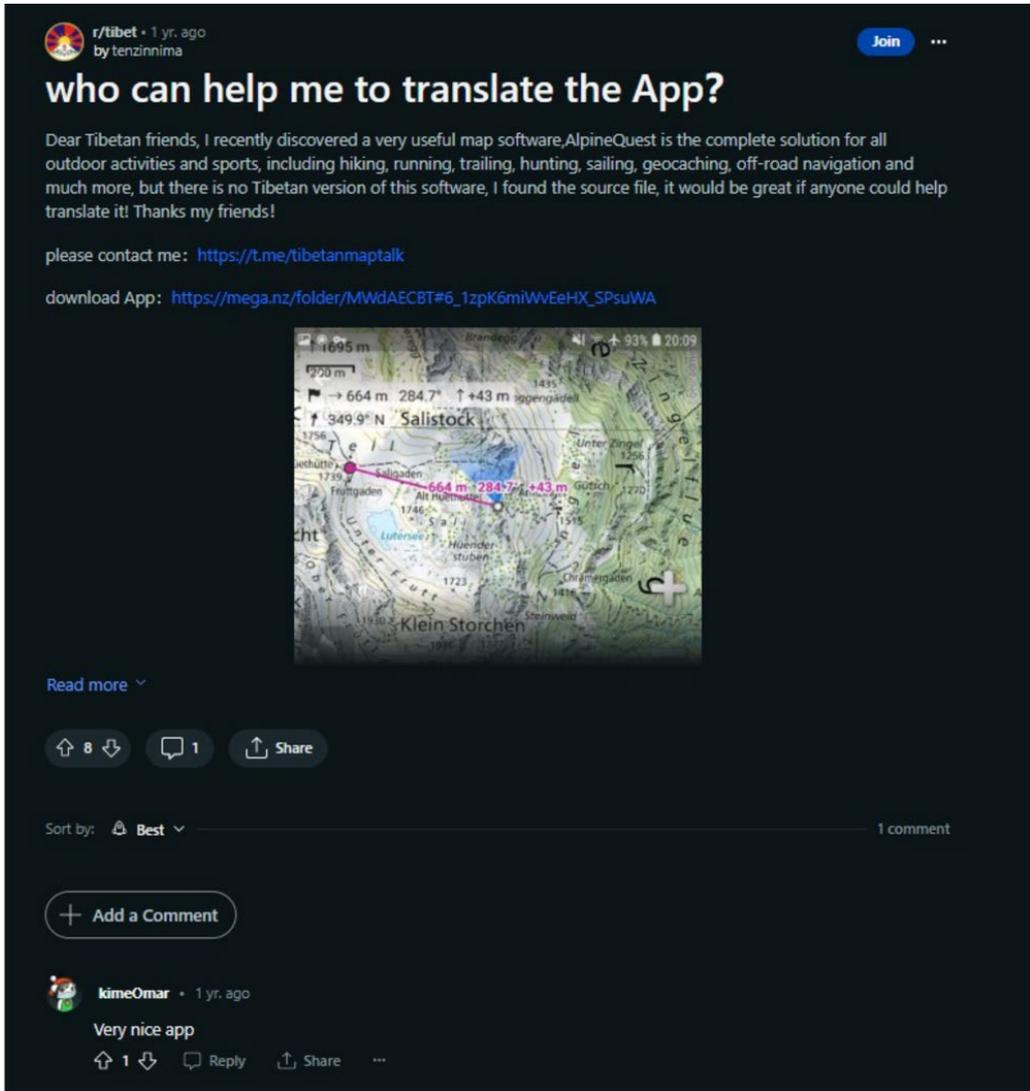
འདི་ནི་འབྲེམ་ཡོད་གྱི་ཆ་ཤས་ལག་དེ་བས་གསལ་པོར་མཚོང་ཆེད་བསྐྱར་བཅོས་བྱས་པའི་བར་རིས་ཤིག་ཡིན།

སྟོན་འཕྲིན་ ལ་བྱང་ **'choekyi.wangmo@ignitetibet.net'** ཞེས་པའི་ བེད་སྟོན་པ་ཞིག་གིས་བཞག་པའི་དབྱུང་མཚན་ཞིག་ནི།
གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་བྱེད་པོས་ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཅིང་། དེ་ནི་ **'Choekyi Wangmo'** ཞེས་པའི་མི་སྣ་ཡིན་ལྟས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཟིན། མི་སྣ་དེ་ནི་
བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་དམངས་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གནས་ཁང གིས་བོད་དོན་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་གྱི་ངོ་ཚྭ་ལ་ཞིག་ཏུ་བཀོད་ཡོད།
འདི་ནི་མཉེན་ཆས་དེས་བོད་རང་བཅོན་ལ་དངོས་གནས་སྐྱེལ་འདེད་གཏོང་བའི་བསམ་ཚུལ་སྟོན་པའི་འབད་བཅོན་གཞན་ཞིག་ཡིན་པ་འདྲ།

དཔེ་རིམ་ 4: 'tibetone[.]org' མེ་སའི་ཁའི་ཤོག་ངོས་ལྷན་གནང་འཚེ་ཅན་གྱི་བྱེད་པོའ་ཚོད་འཛིན་བྱས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་བེད་སྤྱོད་པ་ཚོའི་དཔྱད་མཆན་མངོན་ཡོད།
 འདི་ནི་འབྲེལ་ཡོད་གྱི་ཆ་ཤས་ལག་དེ་བས་གསལ་པོར་མཐོང་ཚེད་བརྒྱུད་བཅོས་བྱས་པའི་པར་རིམ་རྟེན་ཡིན།

'བསྐྱེད་འཛིན་ཉི་མ' (**TenzinNima**) ཞེས་པ་ནི་མེ་སའི་ཁའི་ཤོག་དཔྱད་མཆན་བརྒྱུད་པའི་སྤྱོད་མཁན་གྱི་མིང་གཞན་ཞིག་ཡིན། [རྫོ་ལེགས་སེ་ཏེ་\(Volexity\)](#)
[གིས་སྐྱེན་ཐོ་བརྟོན་པར།](#) སྤྱོད་མཁན་གྱི་མིང་འདི་ **Reddit** མོག་ཀྱང་ '**Tibetanmaptalk**' ཞེས་པའི་ཏེ་ལེ་གམ་(Telegram) བཟང་ལམ་
 (channel)བསྐྱེད་མཁན་གྱི་བཟང་ལམ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་འདུག། དེའི་ནང་དུ་ཨན་ཏི་ལོ་ཏེ་ཡོ་བྱུང་མོག་ཡོད་པའི་ལམ་སྐོན་མཉེན་ཆས་ 'ཨལ་ཕེན་ལེ་མེས་ཏེ'
(AlpineQuest) ཞེས་པའི་གནོད་འཚེ་ཅན་གྱི་དཔེ་མཚན་ཞིག་ལས་ལེན་བྱེད་པའི་འབྲེལ་ཐག་ཀྱང་ཚུད་ཡོད། ཕན་ལེན་འབྲེལ་མཐུད་ སྤྱད་པ་དེ་ནི་མེ་ག་
(Mega) ཞེས་པའི་རྩོགས་གསུམ་པའི་ཡིག་ཆ་མཉམ་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཞབས་ཞུ་ཞིག་ཡིན།

དཔེ་རིས་ 5: གནོད་འཚོ་ཅན་གྱི་བྱེད་པོ་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་པའི་དྲ་རྟགས་ཤིག་གིས་བསྒྲགས་གཏམ་བྱས་པའི་ **Reddit** ལྷན་རྒྱུ་།

སློལ་གསལ་སེ་ཏེ་(Volety) གིས་བསྒྲགས་པར་གཞིགས་ན། **‘ཀིམ་ཨོ་མར་’ (KimeOmar)** ཞེས་པའི་ རྫོང་མཁན་ ཞིག་གིས་ ལྷན་རྒྱུ་འདི་ཐོག་ དཔྱད་མཚན་བརྒྱབ་ཡོད་པ་དེ་ནི། **Reddit** གྱི་བཟོ་སྐྲུན་གི་སྐྱོད་ལུགས་ (sub-Reddit forum) གཞན་ཞིག་གི་ཐོག་ གནོད་འཚོ་ཅན་གྱི་ མཉེན་ཆས་འགྲུམ་སྐྱེལ་ བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཡང་མཐོང་བྱུང་། འདིས་གནོད་འཚོ་ཅན་གྱི་བྱེད་པོ་ཚོས་ཁོང་ཚོའི་ལྷན་རྒྱུ་འདི་(posts) ལ་དོན་ཁྲིམས་མཐུན་ ལྟར་ ལྷན་དུ་བཟོ་ཆེད་ ལྷི་ཚོགས་དྲ་ལམ་གྱི་ དྲ་རྟགས་མང་པོ་ བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མཚོན་སྲིད།

དཔུང་ཞིབ།

BADBAZAAR དང་ **MOONSHINE** གཉིས་ཀྱིས་ཡུ་གུར་དང་བོད་པ། ཉའི་མན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནམས་ལ་དམིགས་བསལ་ དམིགས་འབེན་ བྱེད་པའི་ སྤྱི་ཚོགས་ འཇུག་པའི་ཐབས་ལམ་མང་པོ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་།

- དེ་དག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་དོ་སྣང་ཡོད་པའི་མཉེན་ཆས་ཏེ། དཔེར་ན་ཡུ་གུར་སྐད་ཀྱི་ཀུར་ཨན་ (**Quran**) མཉེན་ཆས་ལྟ་བུ་འོ་ཇན་ཅན་དུ་བསྐྱར་བ་དེ་ནི། དམིགས་འབེན་གྱི་གནོད་སྦྱོང་བའི་སྐད་གཞི་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་བཞོས་པ་ཡིན་པ་གཏོགས་མི་ཟ།
- འོ་ཇན་ཅན་དུ་བསྐྱར་བའི་མཉེན་ཆས་འདི་དག་དངོས་གཞིའི་མཉེན་ཆས་ཚོང་ཁང་དུ་བསྐྱོད་པ་དེས་ཁྱེད་ཀྱི་ཚོར་སྣང་ཞིག་སྤོང་སྤོང་པ་ཏེ་ཅང་གསལ་པོ་ཡིན་ཞིང་། ཚོགས་པའི་བཤོ་སྐྱོང་ རང་འབྲེལ་སྤེལ་བྱེད་པ་དེ་ནི་ སྤྱི་ཚོགས་འདི་དག་ རང་གི་ཡིད་རྫོན་འཕེར་བའི་ འབྲེལ་བ་ལག་བེད་སྤྱོད་ བྱ་རྒྱའི་དམིགས་ཡུལ་ ཡིན་སྤོང་པ་ ཏེ་ཅང་ གསལ་པོ་ཡིན།

BADBAZAAR དང་ **MOONSHINE** གཉིས་ཀྱིས་གནས་འཕྲིན་བསྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དེ་ནི། རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཏེ་ལམ་གདོན་མི་ཟ་བར་གསལ་འགྲུབ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་ འགྱུར་སྤོང་།

BADBAZAAR དང་ **MOONSHINE** གཉིས་ཀྱིས་ཡུ་གུར་བ་དང་། བོད་པ། དེ་བཞིན་ཐའེ་མན་གྱི་མི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་དམིགས་འབེན་དུ་བསྐྱར་ ཡོད་པ་མཐོང་བུང་ ཡང་། རྒྱ་ནག་གི་ནང་དུ་མི་རིགས་གྲངས་ཉུང་གཞན་དག་ལ་དམིགས་འབེན་དུ་འཛིན་པའི་དུག་ཆས་ གཞན་དག ཀྱང་ཡོད། རྒྱ་ནག་དང་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་ཡོད་པའི་མཉེན་སྐྱོབ་སྤྱི་ལོ་ལྟར་གྱི་མི་སེར་དག་གིས་

གཞུང་འཛིན་བརྟན་པོར་ཉེན་ཁ་འདེབས་པའི་རྒྱ་མཚན་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་པར་རྟོགས་པ་ཡིན་ན། **BADBAZAAR** དང་ **MOONSHINE**

ལྟ་བུའི་འགྲུལ་སྐྱོད་གནོད་ཆས་ཀྱི་ཉེན་ཁའི་འོག་དུ་ཡོད་པ་དེས་གསལ་པོ་དང་། ས་གནས་དང་། སྤྱི་དེ་བཞིན་པར་གྱི་ གནས་འཕྲིན་བསྐྱེད་བྱེད་པའི་ལུས་པ་དེས། དམིགས་འབེན་གྱི་བྱེད་སྤོང་སྤོང་ལ་དུས་ཐོག་གི་གནས་འཕྲིན་འདོན་སྤོང་བྱས་ཏེ། མ་འོངས་པའི་ ལྟ་རྟོག་དང་ ལུན་གཙོས་ཀྱི་ ལས་འགུལ་ལ་ གནས་ཚུལ་སྤོང་པའི་ ལོ་རྒྱུས་ཏེ་ལམ་ གདོན་མི་ ཟ་བར་ རྟེན་གྱི་ཡོད།

ཁ་པར་གྱི་མཉེན་ཆས་སྐྱོད་མཁན་ལ་ཉེན་ཁ་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ།

འཕྲི་མཁན་ལས་ཁུངས་ཁག་གིས་ཞིབ་འཇུག་གནས་ཚུལ་ རང་གསལ་བའི་ཉེན་ཁ་ཁག་ལས་སྐྱོད་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ། འོག་གསལ་བའི་འཇགས་གྱི་ལག་ལེན་ཁག་གིས་རྒྱ་རྒྱུ་མ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བསྐྱབ་བྱ་འདི་དག་ **NCSC** གི་ལག་ལེན་བཟང་ཤོས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་ལ་གཞི་བཅོལ་ཡོད། ཨོ་སི་ཏེ་རེ་ལི་ཡ་ དང་ཨ་རི་ཡོད་པའི་ རྒྱ་གར་པ་པོ་ཚོའི་ཆེད་དུ་ ལག་ལེན་བཟང་ཤོས་ཀྱི་ལམ་སྟོན་གྱི་འབྲེལ་ཐག་ཡོད་པའི་ ‘**ཞིབ་ཁྲོག་གཞན་**’ (further reading) ས་བཅད་ལ་གཟིགས།

ཁྱེད་རང་གི་ཡོ་ཆས་བདེ་འཇགས་ངང་ཉར་དགོས།

- **གུ་གླུ་གྱི་ལེ་སི་ཏོར་ (Google’s Play Store)** དང། **ཞབ་པལ་གྱི་ཞབ་སི་ཏོར་ (Apple’s App Store)**

ལྷ་སུའི་དངོས་གཞིའི་མཉེན་ཆས་ཚོང་ཁང་ནས་མ་གཏོགས་མཉེན་ཆས་ཕབ་ལེན་མི་བྱེད། [གུ་གླུ་གྱི་ལེ་སི་ཏོར་ \(Play Store\)](https://www.ncsc.gov.uk/files/Threat-report-on-application-stores-web-v2.pdf)

དང་ཨ་ལེ་ལི་གྱི་ [མཉེན་ཆས་ཚོང་ཁང་ཞབ་སི་ཏོར་](https://www.ncsc.gov.uk/files/Threat-report-on-application-stores-web-v2.pdf) གཉིས་ཀྱིས་མཉེན་ཆས་རྣམས་ཕྱི་ལ་མ་འབྲེལ་གོང་དུ་ནད་དུག་ཡོད་མེད་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། ཡིད་རྟོན་འཕེར་བའི་ཚོང་ཁང་ནས་ཡོང་བའི་མཉེན་ཆས་ལའང་ཉེན་ཁ་ཡོད་མིན་ཀྱང་། གནས་ཁུངས་གཞན་ནས་ཕབ་ལེན་བྱས་པར་སྐྱོབ་གང་ཡང་མེད་པ་ཡོད་མིན།

NCSC ལ་མཉེན་ཆས་ཚོང་ཁང་སྐོར་གྱི་ཉེན་ཁའི་སྟན་ཐོ་ཡོད། <https://www.ncsc.gov.uk/files/Threat-report-on-application-stores-web-v2.pdf>

- **ཁྱེད་རང་གི་འཕུལ་ཆས་དང་མཉེན་ཆས་དུས་བསྟུན་དུ་བཞག་དགོས།** མཉེན་ཆས་དང་ཡོ་བྱང་གྱི་མཉེན་ཆས་གསར་སྐྱར་ བྱུང་མ་ཐག་སློག་འཇུག་བྱེད།

རང་ཉིད་ཀྱི་ཡོ་བྱང་གྱི་སློག་སྐྱབས་ནང་ ‘**རང་འགྲུལ་གྱིས་གསར་སྐྱར་**’ (automatic updates) ལ་ཕྱེ་ཐུབ་ཅོ།

ལ་ཕྱེ་ནས་དེ་དུག་དགོས་པའི་ངལ་བ་མི་དགོས། ‘ལམ་བརྟུན་ནས་བདེ་འཇགས་སྐྱོད་བྱེད་པའི་སྐོར་གྱི་ **NCSC** གི་ལམ་སྟོན་ལ་གཟིགས།

དེ་ནི་ཤེས་ཟེན་པའི་དུག་གཞོན་དང་དུག་ཆས་རིགས་གཞན་དག་ལས་སྐྱོད་བྱེད་ཆེད་ཡིན།གསར་སྐྱར་བྱེད་པ་དེའི་ནང་རྒྱན་པར་ལེགས་བཅོས་དང་ཁྱེད་ཚོས་གསར་པ་ཚུད་ཡོད།

<https://www.ncsc.gov.uk/collection/top-tips-for-staying-secure-online/install-the-latest-software-and-app-updates>

- **རང་ཉིད་ཀྱི་ཡོ་བྱང་ལ་ ‘འབྲེམ་རར་བཅུག་སློག་’ (jailbreak)** གས་ ‘**གཞི་རྒྱ་འདོད་སློག་’ (root)** མ་བྱེད། ལྷ་མཚན་ནི་འདིས་

བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཚོད་འཛིན་ཁག་ལས་བརྒྱུ་ཆེད་བཅོས་མེད་ཀྱི་ཉེན་ཆ་བས་བེད་སྐྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འདིས་ཡོ་བྱང་དེ་འཇགས་ཚོས་བྱེད་པར་ཉེན་ཁ་ཆེ་ཏུ་གཏོང་གི་ཡོད།

NCSC གི་ལམ་སྟོན་ལ་གཟིགས། <https://www.ncsc.gov.uk/files/Threat-report-on-application-stores-web-v2.pdf>

བྱིད་རང་གི་མཉེན་ཆས་དོན་པར་བྱེད་པ།

- **བྱིད་རང་གི་མཉེན་ཆས་དང་དེའི་ཚོགས་མཆན་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱས།** གཤམ་ཏེ་ བྱིད་ལ་མཉེན་ཆས་དགོས་མཁོ་མེད་ན་དེ་བསུ་བས་དགོས། གང་ཐུབ་ཅི་ཐུབ་ཀྱིས། མཉེན་ཆས་ གྱི་ཚོགས་མཆན་ལ་ཚོད་འཛིན་བྱས་ཏེ་གནས་འཕྲིན་ཕྱིར་ཤོར་བའི་ཉེན་ཁ་ཚུང་དུ་གཏོང་དགོས། ལྷ་མཚན་ནི་དུག་ཆས་ནི་སྤང་སྤོང་བྱས་པའི་ ཡིག་ཆ་འཕྲོ་ཡོ་བྱང་ ལ་བར། དཔེར་ན་པར་ཆས་དང་སྐྱབས་ཆས་ལྟ་བུར་འཇུག་སྤོང་བྱེད་པར་ཇུས་འགོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
 - **ཨིབ་པལ་ (Apple)** བེད་སྤོང་པ་ཚོས་མཉེན་ཆས་ཀྱི་ཚོགས་མཆན་ཇི་ལྟར་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ།
<https://support.apple.com/en-gb/guide/iphone/iph251e92810/ios>
 - **ཨན་ཏི་རོའི་ཏི་ (Android)** བེད་སྤོང་པ་ཚོས་མཉེན་ཆས་ཀྱི་ཚོགས་མཆན་ཇི་ལྟར་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་པའི་ཐབས་ལམ།
<https://support.google.com/android/answer/9431959?hl=en-GB>

- **མི་ཤེས་པའི་མཉེན་ཆས་ནུས་ལྡན་གྱི་སྐྱེལ་ལ་རང་འགུལ་གྱིས་སྤྱད།** གཤམ་ཏེ་ བྱིད་ནི་ཨན་ཏི་རོའི་ཏི་ (Android) བེད་སྤོང་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། གྲུ་སྐྱེལ་གྱི་ཤེ་ལེ་སི་ཏོར་ (Play Store) ནས་མ་ཡིན་པའི་མཉེན་ཆས་ཤིག་པལ་ལེན་བྱས་ཡོད་ན། གྲུ་སྐྱེལ་གྱི་ཤེ་ལེ་སི་ཏོར་མཉེན་ཆས་ཀྱི་སྐྱིག་སྤངས་ནང་གི་ 'Play Protect' འོག་ནས་ 'གཞོན་འཚོ་ཅན་གྱི་མཉེན་ཆས་དོས་འཛིན་ལེགས་བཅོས།' (Improve harmful app detection) ལ་ཕྱེ་བ་བརྒྱུད་དེ་གྲུ་སྐྱེལ་ལ་སྤྱད་ཐུབ། འདིས་མཉེན་ཆས་དེ་དུག་ཆས་ཡོད་མེད་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ཏེ་བེད་སྤོང་པ་སྤང་སྤོང་བྱེད་པར་རོགས་སྐྱོར་བྱེད། འདི་ཇི་ལྟར་སྐྱིག་སྤངས་བྱེད་པའི་སྐོར་གྱི་གནས་འཕྲིན་
<https://support.google.com/android/answer/2812853?hl=en-GB>

དྲ་རྒྱའི་ཞབས་ཁུ་བེད་སྤོང་བྱེད་པ།

- འབྲེལ་ཐབས་ལ་མཚན་མ་གོང་དུ **URL** ཀྱི་མཚན་སྟན་གྱི་ཞབས་ཁུ་བེད་སྤོང་བྱས། བྱིད་ཀྱིས་སྐྱོག་འཕྲིན་ནུས་འཕྲིན་ཐུང་།
- ཡང་ན་གཞན་གང་ཅུང་ནས་བྱུང་བའི་འབྲེལ་ཐབས་ཅིག་བེད་འཇགས་ཡིན་མེད་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་ཐུབ་ལྟེ། ཐོག་མར་ [གྲུ་སྐྱེལ་བར་གསལ་སྟན་གྱི་ \(Google Transparency\)](#) ཡང་ན་ [ལེ་རི་སི་ཏོ་ཏལ་ \(VirusTotal\)](#) ལྟ་བུའི་ཞབས་ཁུ་བེད་སྤོང་བྱས་ཏེ་སྟེན་ (scan) ལྟས།
- བྱིད་ཀྱིས་དོགས་པ་ཡོད་པའི་ཡིག་ཆ་དང་མཉེན་ཆས་དུག་ཆས་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་པོ་ལ། དཔེར་ན་ལེ་རི་སི་ཏོ་ཏལ་ (VirusTotal) ལྟ་བུར་འཇུག་ཐུབ་པ་དེས་ཡིག་ཆ་ཞིག་གཞོན་འཚོ་ཅན་ཡིན་མེད་དོས་འཛིན་བྱེད་པར་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་ཐུབ། སྟེན་ (scanning) བྱེད་པའི་ཞབས་ཁུ་ལག་ནས་ཞོར་འབྲེལ་གྱི་སྤྱད་གངས་དོ་བོ་མིན་པ་ (false negatives) ཡོང་བྱེད་པར་དོ་སྣང་བྱེད་དགོས།

- > **གུ་གླེལ་ (Google) གྱི་སྲུང་སྐྱོབ་སྡོམ་ཚོན་ལས་གཞི་ནང་ཞུགས།** འདི་ནི་གུ་གླེལ་གྱི་ཞབས་ཞུ་ (Gmail, Play Store

སོགས་) བེད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་གྱི་ཉེན་ལ་ཡོད་པའི་མི་སྐྱེར་ཚོར་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཆེད་རྩམ་འགོད་བྱས་པའི་རིན་མེད་གྱི་ཞབས་ཞུ་ཞིག་ཡིན།
 ཞབས་ཞུ་འདིས་གུ་གླེལ་གྱི་ཞབས་ཞུ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་སྐབས་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཚད་གཞི་མཐོ་ཏུ་གཏོང་གི་ཡོད།

<https://landing.google.com/advancedprotection/>

- > **ལ་སྡོམ་གྱི་བརྟན་སྡོམ་ཞབས་ཞུ་ལ་ཐོ་འགོད་བྱེད་དགོས།** དཔེར་ན། དབྱིན་ཡུལ་གྱི་ཉེན་ལ་ཆེ་བའི་མི་སྐྱེར་ལ་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ལ་རོགས་རམ་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ འགོག་སྲུང་གི་ཞབས་ཞུ་འཕམ་མ་ཐོབ་ཐང་ཡོད་མིན། ཐོབ་ཐང་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ནས་མང་ཚུལ་ཤེས་དགོས།

https://www.ncsc.gov.uk/collection/defending-democracy/guidance-for-high-risk-individuals#section_7e

འཇིགས་སྐྱུ་སྟན་སེང་ཞུས།

- > **ཚེས་ཁྲ་ཐུན་མ་ངོས་འཇིག་དང་སྟན་སེང་ཞུས།** གཞོད་འཚེ་ཅན་གྱི་ དྲ་ལམ་བྱེད་པོ་ཚོས་ཁོང་ཚོའི་དམིགས་ཡུལ་སྐྱབ་ཆེད་རྩམ་མའི་ དྲ་ཉུགས་བཟོ་བ་ཡང་ན་ དངོས་གཞིའི་ དྲ་ཉུགས་ལ་བཅའ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་ དྲ་ཉུགས་ཤིག་རྩམ་མ་ཡིན་པའམ་བཅའ་འཇུག་བྱས་པར་དྲགས་པ་ཡོད་ན། དེ་སྐྱུས་པའི་ (platform) ཐོག་སྟན་ཞུ་བྱས་ཏེ་དགག། ཞབས་ཞུ་མང་པོ་ཞིག་ལ་དྲ་ཉུགས་བདེན་དཔང་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་ཞིག་ཡོད་པ་དཔེར་ན། མིན་སི་ཏུ་གྲམ་ (Instagram) དང་ཕྱེ་སི་ཆུག་ (Facebook) གི་ ‘བདེན་དཔང་བྱས་པའི་ཉུགས་མ་’ (verified badges) ལྟ་བུ་ཡོད་ འདིས་ཚེས་ཁྲ་ཐུན་དངོས་གཞི་ཡིན་མིན་ངོས་འཇིག་བྱེད་པར་རོགས་སྐྱོར་བྱེད་ཐུབ། **NCSC** ལ་སྐྱི་ཚོགས་དྲ་ལམ་ བདེ་འཇགས་ དང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ ལམ་སྟོན་ཡོད་པ་དེའི་ནང་། བཅའ་འཇུག་བྱས་པའི་ དྲ་ཉུགས་བདེན་དཔང་དང་སྟན་ཞུ་ཐོ་སྟོན་བྱེད་པའི་ཞིབ་པའི་གནས་ཚུལ་ཚུད་ཡོད།

<https://www.ncsc.gov.uk/guidance/social-media-how-to-use-it-safely>

- > **མགོ་སྐྱོར་གྱི་སྐོག་འཕྲིན་དང་ SMS འཕྲིན་ཐུང་། དེ་བཞིན་འཕྲིན་ཐུང་ལེན་སྐྱོད་པའི་ཉ་འཇིག་དྲ་རྒྱ། NCSC**

གིས་དྲགས་པ་ཡོད་པའི་སྐོག་འཕྲིན་ལ་བྱང་དང་མེབ་སའི་ཏུ་ལག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཐུབ། གལ་སྲིད་ཁྱེད་ཀྱིས་སའི་ཏུ་དང་། སྐོག་འཕྲིན་ལ་ལང་ན་འཕྲིན་ཐུང་ཞིག་ལ་དྲགས་པ་ཡོད་ན། ཁྱེད་ཀྱིས་དེ་སྟན་ཞུ་བྱེད་ཚོགས།

<https://www.ncsc.gov.uk/collection/phishing-scams>

NCSC ཚིག་མཛོད།

> རྩི་ཚིའི་རྒྱུ།

གྲ་སྒྲུལ་གྱི་ལག་འཁྲུང་ཁ་བར་བཀོལ་སྤོང་མ་ལག་ཡིན་པ་དང་། ལག་འཁྲུང་ཁ་བར་དང་འབྲེལ་བའི་བཟོ་མཁན་མང་པོ་ཞིག་གིས་བེད་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

> མཉམ་ཆས།

མཉམ་ཆས་ཞེས་པ་ནི་སློབ་ཆས་ཤིག་གི་ནང་སློབ་འཇུག་བྱེད་ཚོགས་པའམ་སློབ་ཚུད་ནས་སློབ་འཇུག་བྱས་ཡོད་པའི་སོབ་མེར་ཆ་ཚང་ཞིག་ཡིན་ལ།
དེས་སློབ་ཆས་ལ་བྱེད་ཀྱིས་འཕམ་མ་དང་ནང་དོན་འདོན་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

> ང་རྒྱུའི་བདེ་འཇགས།

ཡོ་ཚས་དང་། འབས་ལྷ། ང་རྒྱུ་བཅས་ལ་ཚོགས་མཚན་མེད་པར་འཇུག་ཞུགས་དང་། ཨར་འདམ། ཡང་ན་གཞོན་སློབ་ལས་སྤྱོད་བྱེད་པ།

> ཡོ་བྱེད།

ཡོ་བྱེད་ཅེས་པ་ནི་ཀམ་ཕུ་ཏར་ལ་གཞི་བཅོལ་བའི་སློབ་ཆས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་དངོས་སུ་གནས་པ་དབེར་ན། རེས་ཀ་ཏོབ་ཀམ་ཕུ་ཏར་དང་། ལག་འཁྲུང་ཁ་བར། ཡང་ན་འབྲེལ་བའི་ལྷ་ཕུ་ཡིན།

> ios

ཨེབ་པལ་གྱི་ལག་འཁྲུང་ཁ་བར་བཀོལ་སྤོང་མ་ལག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནི་ཁོང་ཚོའི་ལག་འཁྲུང་ཁ་བར་གྱི་ཡོ་བྱེད་ལག་གི་ཐོག་བེད་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

> གཞོན་འཚའི་མཉམ་ཆས།

'མཉམ་ཆས་དན་པ' ལས་བྱུང་བའི་མཉམ་ཆས་དན་པ་ནི་སློབ་འཇུག་མ་ལག་དང་། ང་རྒྱུ། ཡང་ན་འཕུལ་ཆས་ལ་གཞོན་སློབ་གཏོང་བའི་མཉམ་ཆས་རིགས་གང་ཅུང་ཞིག་ཡིན།
དེའི་ནང་དུག་ནད་(viruses)། དུག་ཆས་སྤོང་(ransomware)། དེ་བཞིན་ཏོ་ཇན་(trojans) སོགས་ཚུད་ཡོད།

> བཀོལ་སྤོང་མ་ལག

འདི་ནི་ཀམ་ཕུ་ཏར་དང་། འབྲེལ་བའི་དེ་བཞིན་ལག་འཁྲུང་ཁ་བར་བཅས་ཀྱི་ཐོག་བཀོལ་སྤོང་བྱེད་བཞིན་པའི་གཞི་ཚུའི་སོབ་མེར་ཞིག་ཡིན་ལ། དེ་ནི་མཉམ་ཆས་གཞན་དང་སློབ་ཆས་བཀོལ་སྤོང་བྱེད་པར་མེད་དུ་མི་ཚུང་བ་ཡིན།

> བེ་ཤིང།

འདི་ནི་མགོ་སྐོར་གྱི་སློབ་འཇུག་ནམ་འཇུག་ཐུང་ཡིན་ལ། དེའི་ནང་དུག་ཆས་ཡོད་པའི་སོབ་མེར་འདི་འབྲེལ་ཐག་འདུལ་ཡོད་པའམ། ཡང་ན་བེད་སྤོང་པ་ཚོར་མགོ་སྐོར་བྱེད་ཚུ་སློབ་ཆས་གཞན་ལ་འཇུག་པའི་ཐོག་བཀོལ་སྤོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

> གསང་སྤྱོད་མཉམ་ཆས།

འདི་ནི་དུག་ཆས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་ནི་བེད་སྤོང་པའི་ཚོགས་མཚན་མེད་པར་ཡོ་བྱེད་ཐོག་སློབ་འཇུག་བྱེད་པ་དང་། གནས་འཇུག་བཟུ་ལེན་བྱས་ནས་ཕྱོགས་གསུམ་པར་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

> རྩི་ཚིག་འཇུག་པ།

ང་ཚོགས་དང་མཉམ་ཆས་དབེར་ན་Facebook, X དང་Instagram བཅས་ཀྱིས་མི་ཚོས་སྤོང་མཁན་གྱིས་བཟོས་པའི་ནང་དོན་(ཡིག་ཚའི་ཚོམ་ཡིག་དང་། པར་རིས།
བརྗོད་འཇུག)བཟུ་ལེན་དང་ལན་འདེབས་བྱེད་ཐུབ།

> **ཤེས་རྒྱུ་ལག་ལེན།**

འདི་ནི་ལག་འཁྲེར་ཁ་པར་གསར་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། དེས་རྫོག་འཛིང་ཆེ་བའི་བྱེད་རྒྱུས་རྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་ཨན་ཌི་འི་འི་ (Android) དང་ iOS བཞོལ་སྦྱོང་མ་ལག་ ཡོད་པ་ཚུད་ཡོད།

> **ཁོ་རོ་ཇན།**

འདི་ནི་དུག་ཆས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་ནི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་སོ་བའི་ལུས་ཀྱི་གཞོན་ཚོའི་ཡོ་བྱད་ལ་ཚོག་མཆན་མེད་པར་འཇུག་སྦྱོང་བྱེད་པར་བེད་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

> **URL**

གཅིག་གྱུར་ཐོན་ཁུངས་འབྲེལ་གཏུགས། འདི་ནི་འཛམ་གླིང་རྒྱ་ཆེའི་ལེ་བ་ (World Wide Web) མོག་གི་ཁ་བྱང་ཞིག་ཡིན་ལ། དཔེར་ན་ས་ཁོངས་ཀྱི་མིང་ (དཔེར་ན་ www.bbc.co.uk ལྟ་བུ།) ཚུད་ཡོད།

> **ནང་དུག་ཅན།**

འདི་ནི་དུག་ཆས་ཀྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་ནི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་སོ་བའི་སྐྱོག་བཞོན་ལ་གཞོན་འཛེབས་ལྟར་འཛོལ་བའི་ལུས་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། སྐྱོག་བཞོན་དེ་དག་མོག་སྤོ་བརྒྱབ་སྐབས་ གྲ་རྒྱའི་ཐོག་ ཁྲུབ་སྐྱེལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བྱུང་རྫོན་: MOONSHINE དང་ BADBAZAAR

གྱི་དཔེ་མཚོན་མཐོང་བྱུང་།

རེའུ་མིག་འདི་ནང་། ལོ་ངོ་གཉིས་ཀྱི་རྫོན་ནས་ MOONSHINE དང་ BADBAZAAR གྱི་ལས་འགུལ་ནང་བེད་སྤྱོད་པའི་མཉེན་ཆས་ལག་བཀོད་ཡོད།

མཉེན་ཆས་འདི་དག་མང་པོ་ཞིག་ཆ་ཡོད་པའི་མཉེན་ཆས་དང་གསལ་པོར་མཚུངས་པ་མངོན་གྱི་ཡོད། འདི་ནི་མིང་གསལ་ཅན་གྱི་ཚོང་ལག་ལ་ 'བརྗེན་མཚོན་' རྩེད་པའི་ ལྷག་བསམ་ཅན་གྱི་ རྩེད་མཁན་གྱི་ཐབས་ཤེས་ཡིན་པའི་གོ་སྐབས་ཆེ།

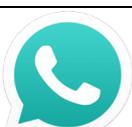
གལ་ཆེད་གནད་དོན་ཞིག་ལ། མཉེན་ཆས་ཀྱི་མིང་དང་། ཚགས་སྐྱེལ་གྱི་མིང་ (**package name**) ། དེ་བཞིན་མཉེན་ཆས་ཀྱི་རྟགས་རིས་བཅས་ཚང་མ་ དངོས་གཞིའི་ མཉེན་ཆས་དང་འདྲ་བའམ་མཚུངས་པ་ཡོང་སྲིད་པས། ཡོ་བྱུང་ལ་དུག་འགོས་ཡོད་མེད་དོས་འཛིན་ལྟར་པར་འདི་དག་གཅིག་ལུ་བེད་སྤྱོད་མི་ཅུང་མི་ཅང་།

ཉེན་འགོག་ལྟེན་ཐབས་ཀྱི་ས་བཅད་ནང་ཚུང་པ་རྣམས་ན། རྩེད་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཨན་ཏི་རོའི་ཏིའི་ཡོ་བྱུང་ཐོག་གི་མཉེན་ཆས་རྣམས་ལུ་གླུལ་ (Google) ལ་སྐར་ཚོག་པ་དེ་ནི།

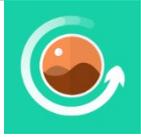
'གཞོན་འཚོ་ཅན་གྱི་མཉེན་ཆས་དོས་འཛིན་ལེགས་བཅོས།' (Improve harmful app detection) ལ་ཕྱེ་བ་བརྒྱུད་དེ། པེ་ལེ་སི་ཤོར་ (Play Store) ལུ་ནས་སྐྱེག་འཇུག་བྱས་པའི་མཉེན་ཆས་རྣམས་ཞིབ་བཤེར་ལྟེན་གྱི་རེད།

མཉེན་ཆས་ལ་བྱུང་།	ཐུམ་སྐྱེལ་གྱི་མིང་།	མཉེན་ཆས་ཀྱི་རྟགས་རིས།
99 Names of ALLAH	com.Apptriple.Namesofallah.Asmaulhusna	
APKPure	com.apkpure.aegon	
Adobe Acrobat	com.adobe.reader	
Alpine(بينتو)	psyberia.pa.full	
AlpineQuest Off-Road Explorer	psyberia.alpinequest.full	

AlpineQuest Off-Road Explorer	psyberia.alpinequest.full	
AlpineQuest Off-Road Explorer (Lite)	psyberia.alpinequest.free	
AppLock	com.alpha.applock	
Arabic Keyboard	com.arabic.keyboard.arabic.language.keyboard.app	
Audio Video Cutter	bsoft.com.mp3.cutter.ringtone.video.maker.trimmer	
Badam 维吾尔输入法	com.ziipin.softkeyboard	
Buddhist Songs (1)	com.bigkidsapps.buddhistsongs1	
Calculator	com.android2.calculator3	
Compass 360 Pro	com.pro.app.compass	
EN-UG Dictionary Free	ru.vddevelopment.ref.enugen.free	
Ewlad	ewlat.com.ewlatuyghur	

FAST	com.netflix.Speedtest	
FMWhatsApp	com.fmwhatsapp	
File Manager +	com.alphainventor.filemanager	
FlyGram	org.telegram.FlyGram	
Flygram	org.telegram.FlyGram	
Free WiFi Pass	com.cl.wifipassword.share	
GBWhatsApp	com.gbwhatsapp	
Hefz Quran	com.golap.hefzquran	
Hijri Calendar	com.ibrahim.hijricalendar	
InShot	com.camerasideas.instashot	
KMPlayer	com.kmplayer	

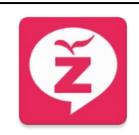
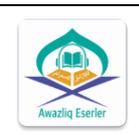
KineMaster	com.nexstreaming.app.kinemasterfree	
MP3 Cutter & Ringtone Maker	ringtone.maker.mp3.cutter.audio	
Malloc	com.mallocprivacy.antistalkerfree	
Maps Distance Calculator	com.routemap.mapdownload.gpsrouteplanner	
Media Recovery	com.aaa.media.recovery.androidapp	
Nur.cn	com.nur.reader	
Nur输入法	com.nur.ime	
OGWhatsApp	com.gbwhatsapp3	
PDF Extra	com.mobisystems.mobiscanner	
PDF Reader	pdf.pdfreader.pdfviewer.pdfeditor	
PDF Reader	com.gappstudios.autowifi3gdataswitch.san.basicpdfviewer	

Photo Editor	com.iudesk.android.photo.editor	
Photo Recovery	recover.restore.undelete.photo.video.file	
Photo Studio	com.kvadgroup.photostudio	
Plus	org.telegram.pluspro	
Prayer Book	com.arashpayan.prayerbook	
QuarkVPN	com.speedy.vpn	
Quran	com.tos.quranuighore	
QuranKerim	com.ewlat.qurankerim	
Restore Deleted Pics	com.restore.deleted.pictures.video	
Signal	org.thoughtcrime.securesms	
Signal Plus	org.thoughtcrime.securesmsplus	

SignalPlus	org.thoughtcrime.securesmsplus	
Singing Bowl Sounds HD	com.soundjabber.tibetansingingbowls. candletibet.bowlschakrasound	
Skype	com.skype.raider	
Snaptube	com.snaptube.premium	
Snaptube Plus	com.snaptube.gold	
SwiftKey Keyboard	com.touchtype.swiftkey	
Tarteel	com.mmmoussa.iqra	
Telegram	org.zhifeijihj.messenger	
Telegram	org.telegramfbo.messenger	
Telegram X	org.thunderdog.challegram	
Tibetan Divination System MO	net.rhombapp.mo	

Tibetan Prayer	com.chorig.tibetanprayer	
Translator AR-TR	free_translator.artr	
Truecaller	com.truecaller	
TubePlus	com.techshop.videocraft	
Ultrasurf	us.ultrasurf.mobile.ultrasurf	
Uyghur Keyboard	com.mykeyboard.myphotokeyboard.uyghurkeyboard	
Uyghurche Kirguzguch	com.ziipin.softkeyboard	
Video Converter	com.inverseai.video_converter	
Video Cutter	com.naing.cutter	
Video Downloader	downloader.video.download.free	
Video Maker	com.bstech.slideshow.videomaker	

Video Player for Android	com.zgz.supervideo	
Vieka	com.prime.story.android	
VivaVideo Lite	com.quvideo.vivavideo.lite	
VivaVideo PRO	com.quvideo.xiaoying.pro	
Vmuslim	com.alhiwar	
Voice Recorder	com.media.bestrecorder.audiorecorder	
Voxer	com.rebelvox.voxer	
Weather Forecast	com.graph.weather.forecast.channel	
WhatsApp	com.whatsapp	
WhatsApp	com.whatsapp	
WhatsApp	com.WhatsApp3Plus	

WhatsApp	com.whatsapp	
WhatsApp	com.WhatsApp2Plus	
Whoscall	gogolook.callgogolook2	
WiFi Password Master_v1.4	com.example.dat.a8andoserverx	
Windy	com.windyty.android	
Wise	com.transferwise.android	
YoWhatsApp	com.yowhatsapp	
YouTube Downloader	dentex.youtube.downloader	
Zom	im.zom.messenger	
iQuran Lite	com.guidedways.iQuran	
ئاۋازلىق ئەسەرلەر	com.ewlat.eserler	

ئاۋازلىق قۇرئان	com.c9.utilim	
ئىزچى	com.yelken.izchi	
ئۇيغۇرچە APK ئىزدىگۈچى	com.uygur.apkstore	
ئۇيغۇرچە قۇرئان	com.c9.uyghurquran	قۇرئان
القرآن الكريم	com.maher4web.quran	
زىكىرلەر	com.my.newproject5	
قۇرئان كەرىم	ru.omdevelopment.ref.quranuyghur.free	
كۈھىقاپ لۇغىتى	com.kuhiqap.lughitim	
نۇر كىرگۈزگۈچ	com.nur.ime	
《心灵法门》念佛机	com.guanyincitta.chant	
汉藏英辞典	com.dacd.dictionary	

藏历基本数据	com.example.astronomicalcalendarapp	
阳光藏汉翻译	com.tibetan.translate	